

SZÍNHÁZVILÁG

— EGY EMELETEN

SÉTA A SZÍNHÁZTUDOMÁNYI INTÉZETBEN

Egyetlen emelet, patinás külső. Budai épület. Krisztina körút 57. Az emelet: a Színháztudományi Intézet birodalma.

VÁLTOZATOK EGY TÉMÁRA

Igazgatói szoba. Mennyezetig érő könyvespolcokkal, süppedő, zöld fotelokkal. Hont Ferenc, a Színháztudományi Intézet igazgatója, válaszol első kérdésünkre.

— Mi a Színháztudományi Intézet története?

— A magyar színháztudomány 100 éves hagyománya van, de képviselői sokáig csak egymástól elszakadva, teljesen egynéleg működtek. Változást jelentett az 1946. esztendő, amikor az egykori Színművészeti Akadémia főiskolává történt átszervezése során a Színművészeti és Film-művészeti Főiskola keretében végre létrejött az első Színháztudományi Intézet és az első Filmtudományi Intézet Magyarországon. Később pedig, 1952. novemberben megalakult az Országos Színháztörténeli Múzeum és ennek keretében a Színháztudományi Kabinet. Ezzel párhuzamosan, de tőle külön, a Színházművészeti és Filmművészeti Szövetség tudományos osztályt, a filmgyár film-archívumot szervezett. Hamarosan, 1957-ben, mindezek egybefogására, felállítottuk az egyesített Színháztudományi Intézetet és Filmtudományi Intézetet, amely fejlődése során, már 1959-ben szükségszerűen elérkezett a kettéváláshoz. Így alakult meg a mostani Színháztudományi Intézet és az Országos Színháztörténeli Múzeum, annyi különbséggel, hogy most az Országos Színháztörténeli Múzeum működik a Színháztudományi Intézet keretében.

— Milyen területeken dolgoznak a kutatók?

Az intézet tudományos kutatói a legkritikább esetben található az intézetben. A helyszínen tartózkodnak. Könyvtárakban, levéltárakban. Köz- és magángyűjteményekben bújárokodnak naphosszat. Ezen a délutánon csak Mályusz né Császár Edit kandidatúsfőmunkatárssal találkozunk.

Elmondja:

— A magyar rendezés előtörténetével foglalkozva, a múlt század hatvanas éveinél tartok. Molnár Györgynél, színháztörténetünk megismerésére méltó alakjánál. Színész volt és rendező. Nem mint színész volt nagy, hanem mint rendező. Mint rendező, haladó volt. Mint színész, megállt 1849-nél. Az eszközt, amellyel a szélesebb rétegeket színházba lehet édesgetni, a népszínműben látta. Rendezői képes-

ségeinek kiválóan megfelelő, másik műfaja volt a látványos, hazafias revü. Megkíséreltem munkásságának rekonstrukcióját, például egyik rendezésének fennmaradt emléke, az ügyelőpéldány alapján, amely megőrizte kéziratos megjegyzéseit...

S a többiek?

Cenner Mihály ikonográfiával foglalkozik: a magyar és magyar vonatkozású színészbrázolások felkutatásával és leírásával. Katalógust szerkeszt. Átvizsgálta a Nemzeti Galéria, az Országos Színháztörténeli Múzeum, a Történelmi Képcsarnok, a Budapesti Történeli Múzeum anyagát, a magyar színházi kiállítások katalógusait és a több száz budapesti magángyűjteményi jegyzéket.

Staud Géza a magyar kastélyszínházak történetét dolgozza fel. Eddig valamennyi tanulmány az Eszterházyak két színházának működését a XVIII. századi Magyarország kultúrtörténetének magányos jelenségeiként tárgyalta. Pedig, amint e legújabb kutatás kimutatja, Gödöllő, Pozsonyivánka, Holics, Galgóc, Körmend, Rohonc, Nagykároly, Tótmegyer, Vöröskő, Nagycenk, Sopronhorpács, Pécel, Martonvásár, Alsókorompa, Csákvár, Tata, Egyed, Gyula, Vereb, valamint Pozsony több kastélyában alkalmilag, vagy rendszeresen játszottak színházat.

NAPJAINK ADATAI KÖZÖTT

Az íróasztalon a legfrissebb adatok. Színházaink jelentései. Egy másik szobába léptünk. Itt dolgozik Székely György, a Színháztudományi Intézet igazgatóhelyettese.

— Milyen módon foglalkoznak a jelenkorral?

— Ha ezt a kérdést érintjük, intézetünk alighanem legfontosabb tevékenységéhez érkeztünk — válaszolja. Nagy hangsúlyt kap munkánkban az úgynevezett „működés”. Mit értünk alatta? A színháztudományt nem lehet csak esztétikai oldaláról megközelíteni. A színház ugyanis egész apparátus, amelynek állapota, lehetőségei meghatározzák az alkotói munkát. Ezt méri fel a „működés”, mégpedig napjainkkal kapcsolatban. Az apparátust, amely színházat játszik, és a közönséget, amely ezzel az apparátussal kontaktusba kerül. Választ kerestünk izgalmas kérdésekre. Milyen körülmények között játszanak színházaink? Mi és milyen mértékben hat a közönségre? Tizenhárom év statisztikai felmérései alapján, jelentős, elgondolkodtató felismerés birtokába jutottunk. Például... Az összes előadást tekintve 50 százalékban értékkes műveket nézett meg. A másik 50 százalékban viszont a közönséget az úgynevezett „könnyű műfaj” hatásai érték. A számok tükrében is rá kell döbbernünk, hogy kevésbé figyeltünk a „könnyű műfajra”, holott éppen ez a műfaj rejt magában nagy lehetőségeket, ha komolyan vesszük. Ez már a színvonal kérdése, amelyre napjaink statisztikai adatai is felhívják a figyelmet. A Színháztudományi Intézet, ilyen módon elemezve a magyar színjátszás jelenlegi helyzetét, eleven kapcsolatba kerül az élő színházi kultúrával.

ÉLŐ SZÍNHÁZ. ÉLŐ TUDOMÁNY

S továbbmenve, látjuk: — Milyen a kapcsolat az intézet és az élő színház között?

Köröskörül polcok. Vékony, vastag dossziék. Adatok. Írók, városok, színházak, országok szerint. Kilencezer szerző minden darabjának minden előadását nyilvántartják. Mesélik: egy külföldi rendező itt talált egyik rendezéséről olyan kritikákat, amelyeket

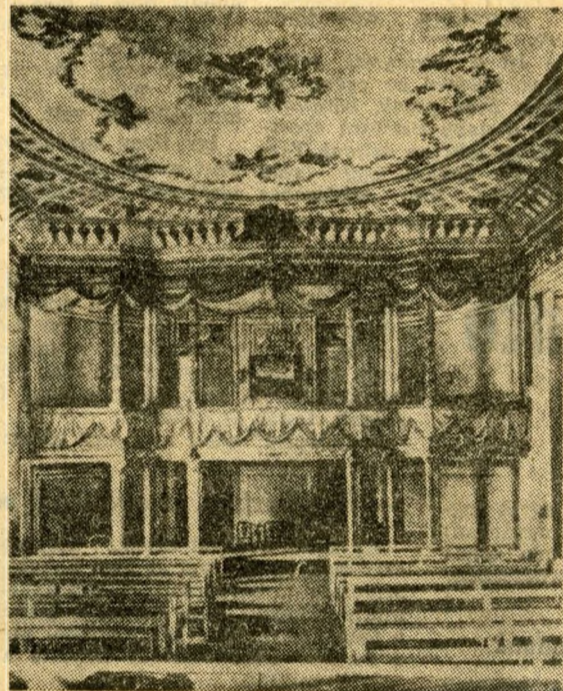
eddig nem ismert. Ha egy amerikai darabot előadnak Ausztráliában, a bemutatóra készülődő ausztráliai színház innen kéri meg a drámáról és annak előadásairól a világon eddig megjelent valamennyi tanulmányt, kritikát, beszámolót.

A Színháztudományi Intézet dokumentációs részlege ma már világviszonylatban hivatalosan is úgy működik, mint: „Nemzetközi Színházi Dokumentációs Központ”.

Az élő színházat, hazai vonatkozásban, a dramaturgiai tájékoztatással szolgálja. A világ drámatermését a Színházi Tájékoztató-ban ismerteti, a legjelentősebb újdonságokat a Világ-színház-sorozatban teszi közzé; minden magyar színház megkapja ezeket a kiadványokat.

Az intézet kiadásában több, más sorozat is megjelenik: a Korszerű Színház, külföldi elméleti tanulmányokkal, a Színházi Tanulmányok, magyar szerzők műveivel, a Színház-

A galgóczi kastélyszínház az egyetlen Magyarországon, amelynek belsejéről fényképfelvétel fennmaradt. Ez a foto a Vasárnapi Ujságban jelent meg 1912-ben, s a színház nézőterét mutatja, a háttérben az udvari páholyt, ahonnan I. Ferenc császár és király 1802-ben tekintette meg az olasz vándortársulat előadását.

IV-ik jelölés
Vörös toronyi színház
Köznyelvi színház
4 ágyú loval, mindenképpen a
gyűjtemény két emberrel
a fegyver nagy legény be
és a 'depo' nyitáson ki
's végkép elmegy az ágyú
eljével.
penk' után mind a hat csapat
és aulisták ajójának jobbról
balra.
A huszárok fenein
4-ik } csapat fenyfalak köze
6-ik } aulisták - ezek háta
mögé az jó
3-ik }
3-ik csapat, és legény
at aulisták, mindkét
usa - kétség' fenein
Sándor loval behozta az a
később felvétel korában
állítja föl.

történeli Könyvtár, a magyar színház-történeli kutatás legújabb eredményeivel, valamint évkönyvek, a Theatrum, és a bulletin, a Théâtre en Hongrie.

„SE ABLAKA, SE AJTAJA”

Tavaly Moszkvában megalakult a Kelet-európai Színháztudományi Társaság; a mi Színháztudományi Intézetünk ennek a nemzetközi központja. De van itt színházi szakkönyvtár, 40 000 kötettel. Fotótár, rengeteg színházi fényképpel. Tárgyi Emlékek Gyűjteménye, felbecsülhetetlen értékű színházi ereklyékkel. Hangtár, 200 000 hasznos méternyi magnószalaggal, amelyen darabbrészleteket, teljes előadásokat őriznek és legjelentősebb színészeink, „Pályám emlékezete” címmel, mondják el pályafutásuk történetét.

Mindez egy helyen. Egyetlen emeleten, összezsúfolva. Kiállítás a folyosón. Íróasztalok a folyosón, és egy-egy íróasztal mellett többen is dolgoznak.

— S a közeli jövő?

Arra már senki sem válaszol, hogy minek néznek elébe. A válasz ismeretlen. Nem tőlük függ, hanem az illetékesektől.

A Színháztudományi Intézetnek mind a mai napig csak az emeleten jutott hely. A földszint; a Fővárosi Díjbeszedő kerületi kirendeltségének birodalma. Szó sincs róla, hogy valaha is átadja helyét e nemcsak a magyar művelődéspolitikában jelentős, hanem immár világhírűvé is vált intézménynek.

Simon Gy. Ferenc

MOLNÁR GYÖRGY (1830-1891), színész és rendező. Pollák Zsigmond fametszete, amelyet Ingromar rajza után készített és jelenleg az Országos Színháztörténeli Múzeumban őriznek.